

FUNKCIONALNA NEPISMENOST IN KAKO JO REŠUJEJO FRANCOZI

Tako kot revščina sta tudi nezaposljivost in z njo povezana funkcionalna nepismenost ljudi nerešeno vprašanje gospodarskega razvoja.

Tako kot pri revščini tudi pri funkcionalni pismenosti ne moremo opredeliti enega samega praga.¹ Zdi se, da nam preostane zgolj to, da odkrijemo oblike revščine in družbene izločenosti ter funkcionalne nepismenosti, proti katerim se želimo boriti.

Funkcionalna nepismenost in njeno nasprotje funkcionalna pismenost sta izraza, s katerima poimenujemo nekatere pojave v osebnem življenju posameznikov in v življenju družbe. Gre za poimenovanji, ki zvenita tuje našemu ušesu. Zlagoma pa so se tudi v drugih okoljih, kjer sta izraza nastala, ovedeli, da sta obe poimenovanji preveč strokovni, preveč tehnicistični, da bi ju lahko zares uporabljali v povezavi z občutljivimi življenjskimi vprašanji ljudi, ki niso dovolj usposobljeni, da bi v posameznem okolju zadovoljivo oblikovali in vodili naprej svoje življenje.²

POTREBA PO TEMELJNEM IZOBRAŽEVANJU

V družbenih okoljih, ki slonijo na mnogih stalnicah, funkcionalna nepismenost pogosto ne pride do izraza, ali pa se vsaj ne kaže kot nekakšna osebna ali družbena tragedija. Najbolj se izrazi ob spremembah. Takrat, ko iz družbe discipline in začrtane prihodnosti preidemo v nestalnost in osebno svobodo. V razvitih državah k stalnosti okolja precej pripomore razvita industrija, ki krepko oblikuje in določa življenje ljudem. Ko industrija usiha in se država vključi v tokove globalizacije, pa funkcionalno nepismeni ljudje onemogočajo ali zavirajo razvoj. Ti so namreč trajno nezaposljivi, saj nimajo splošne usposobljenosti za pridobivanje novih poklicnih spretnosti in za prilagajanje velikemu številu hkratnih sprememb.³

Zanje je potrebno uvesti temeljno izobraževanje. Temeljno izobraževanje seveda ne pomeni začetnih spretnosti. Prav tako pri tem ne gre za nekakšne minimalne spretnosti. Prej je mišljeno kot temeljna struktura za zbiranje in

Države pa, ki nimajo dovoljšnjega števila izobraženih ljudi, niso dovolj dobre tekmiče drugim. Tedaj začnejo razmišljati o tem, da ni dovolj izobraževati zgolj tiste, ki so najbolj izobraženi, da je potrebno tudi izobraževanje tistih, ki jih označujemo kot funkcionalno nepismene ali kot ljudi s kratko izobrazbeno potjo.

prenašanje znanja. Prav tako pa je temeljno izobraževanje skupek tistih znanj in spretnosti, s pomočjo katerih je posamezna kulturna entiteta oblikovala svojo identiteto. Temeljno izobraževanje je bilo v našem okolju doslej namenjeno predvsem dokončanju osnovne šole. Zanj so tako skrbela podjetja s pomočjo državnih izobraževalnih ustanov. Danes je ta skrb prepuščena državi, vse bolj pa se seli tudi v lokalno skupnost in civilni sektor družbe. Posledično bi bilo treba ta sektor spodbuditi, da v vseh svojih organizacijah, ki so namenjene družbenemu razvoju, razvije tudi izobraževanje za doseganje funkcionalne pismenosti. Vprašanje, ki se pri tem postavlja, je, v kolikšni meri naj bodo vsebine takšnega izobraževanja vir razvoja poklicne usposobljenosti in v kolikšni meri naj spodbudijo razvoj splošne usposobljenosti. Vsekakor pa si ta, in mnoga druga, vprašanja postavljamo, ko programiramo izobraževanje funkcionalno nepismenih oseb.

Kadar več držav skupaj preučuje pojav funkcionalne pismenosti, se odločijo poiskati ne-

ko osnovno število skupnih indikatorjev. Najzanesljivejši skupni, merljivi kazalec je nedvomno število let šolanja. Kazalci funkcionalne (ne)pismenosti pa so neločljivo povezani s posameznim družbenim trenutkom ter kulturnim in družbenim okoljem. Tisto, kar je npr. veljalo za funkcionalno nepismenost v preteklem družbenem obdobju, danes ne velja več. Tisto, kar velja za funkcionalno nepismenost v zahodnoevropskih državah, ali tisto, kar je funkcionalna nepismenost v vzhodnoevropskih državah, je drugačno. Funkcionalna nepismenost na severu ali tista na jugu posamezne industrijske države sta nekaj povsem drugega.

FUNKCIONALNO PISMENOST DOLOČA KULTURNO OKOLJE

V slehernem kulturnem in družbenem okolju opredeljujemo funkcionalno (ne)pismenost drugače. V severnokanadskih teritorijih, v državi Nanavut npr. so ljudje funkcionalno nepismeni, če jim ne uspe premagati plašnosti, družbene negotovosti, ki jih obvladuje zaradi velike geografske oddaljenosti od sosedov. V francoskem okolju so funkcionalno nepismeni tisti, ki ne obvladajo družbeno razslojenega, predvsem pisnega francoskega jezika in njegovih ravnin. Obvladovanje različnih ravnin pisnega in ustnega jezika je v tem okolju bistveni pogoj socialne mobilnosti. V vzhodnih državah so funkcionalno nepismeni tisti, ki ne zmorejo razviti »nove osebnosti« za nove čase.

Pri nas bi rekli, da so bistvene značilnosti funkcionalne nepismenosti nedovoljšna usposobljenost za učenje iz okolja, pomanjkanje avtonomnosti, nedovoljšna usposobljenost za sprejemanje in prevzemanje odločitev ter odgovornosti v zvezi z njimi. V Sloveniji tako funkcionalno pismenost povezujemo z bolj kompleksno usposobljenostjo za samoodgovornost in samozadostnost. Za sprejemanje pametnih, razsodnih, odgovornih in samostojnih odločitev v vsakdanjem življenju, pa naj bodo te v očeh družbeno zrelih oseb še tako preproste, je namreč potrebno imeti dosti več kot zgolj spretnosti računanja ali jezikovne spretnosti, kot so pisanje, branje in razumevanje besedil.⁴ In vendar sta samoodgovornost in samozadostnost močno odvisni od posameznikove jezikovne usposobljenosti.

Funkcionalna pismenost je potemtakem težko opredeljiva. Pravo podobo o njej dobimo šele takrat, ko jo interpretiramo z vidika okolja, kjer se pojavlja. Nenazadnje bi jo lahko imenovali tudi življenjska pismenost, katere sestavni del so seveda spretnosti pisanja, govora, pisnega in ustnega razumevanja, skratka jezikovne spretnosti oziroma bsdnost. Tem spretnostim se priključijo še spretnosti računanja oziroma širše rečeno številčnost. Vsekakor pa sta verbalnost in numeričnost ali številčnost pomembni in bistveni usposobljenosti, saj izjemno povečata vse druge.

V Sloveniji je funkcionalno nepismen tisti, ki mu primanjkuje avtonomnosti in samoodgovornosti.

OBVLADOVANJE JEZIKA KOT BISTVENA SESTAVINA FUNKCIONALNE PISMENOSTI

Vprašanje funkcionalne pismenosti tako povezujemo tudi z vprašanji jezika. To še posebej velja za tradicionalno močno razslojene družbe, kot sta npr. francoska ali angleška. Funkcionalno nepismeni ne zmore izstopiti iz ozkega kroga, kamor ga je potisnilo šolsko izobraževanje, v katerem se ni vzpostavila prava sporočilnost.

Z branjem, pisanjem in govorom namreč funkcionalno nepismeni človek sporoča, da se odpoveduje tistemu delu družbene moči, ki jo obvladovanje jezika daje slehernemu posamezniku: odpoveduje se temu, da bi osvojil tisto, kar so drugi zapisali in kar so mu drugi namenili, odpoveduje se temu, da bi bil razumljiv drugemu človeku, da bi ga drug človek upošteval. Še več, odpoveduje se temu, da bi drugega dosegel z besedilom, ki mu ga je namenil.

V veliki večini primerov se je jezik, s katerim razpolagajo funkcionalno nepismeni, oblikoval v zožanem družbenem okolju, okolju, ki ni zahtevno in motivirajoče. Tako tisti, ki je funkcionalno nepismen, nima sredstev, s katerimi bi sporočal misel, ki bi presešla tisto navadno, tisto običajno, tisto vsakdanje v njegovem okolju. Zato, ker je jezik funkcionalno nepismenih zaprt v ozek krog, ker ni potrebe, da bi izražal ali privzemal informacije, ki prihajajo od zunaj, torej tiste, ki so zunaj ozkega socialnega kroga takšnih oseb, je tudi jezik funkcionalno nepismenih oseb presenetljivo osiromašen. Njihov besednjak je

omejen, posamezne leksikalne enote ali posamezne strukture so izjemno večpomenske. Pomen slednjih se torej spreminja naključno, pač glede na kontekst, v katerem se pojavijo. Funkcionalno nepismeni s težavo logično mislijo. Logično razmišljanje namreč zahteva tudi miselne postopke sklepanja, razčlenjevanja, posploševanja, razporejanja v kategorije, povzemanja itn., skratka, miselne postopke abstraktnega mišljenja, ki je pri funkcionalno nepismenih slabo razvito.

Ker pa ti miselni postopki niso dovolj razviti, se funkcionalno ne opismeni človek tudi uči drugače. Zvečine mora stvari najprej narediti, šele potem jih lahko opiše ali našteje in jih tako tudi oza-vesti. To je njegov način učenja. To dejstvo mora programer izobraževanja za funkcionalno nepismene osebe posebej upoštevati.

Poleg tega funkcionalno nepismeni navadno ne obvladajo dobro časovne razporeditve dogodkov. Prav tako imajo težave z umeščanjem stvari v prostor, zato imajo tudi velike težave z branjem zemljevidov ali z določanjem desne in leve strani.

Vsekakor velja, da je jezik funkcionalno nepismenih šibak, osiromašen, skoraj brezkrven in kot takšen prenese sporazumevanje zgolj v neposrednem okolju. Funkcionalno nepisme-

ni se bojijo širših okolij in se pogosto sploh več ne izražajo pisno.⁵ Nepismeni človek pa se neizogibno znajde skupaj z vsemi drugimi državljani: pridobiti si mora mesto pod soncem, ki pripada vsakomur, brez izjeme. S tega gledišča pa težave s funkcionalno nepismenostjo dobijo povsem drugačne razsežnosti. Ne gre več za individualno disfunkcijo, marveč za nekaj, kar postaja težak družbeni problem, ki zadeva prav vse.

PREPREKA ZA KULTURNO IN DRUŽBENO INTEGRACIJO

Družbena in poklicna neuspešnost največkrat nista neposreden vzrok funkcionalne nepismenosti. Posameznik ne postane funkcionalno nepismen zato, ker je reven, ali zato, ker je nezaposlen. Nasprotno pa velja, da čim večja in čim bolj razširjena je funkcionalna nepismenost ljudi, tem manj uspešna je družba v celoti. Tako je funkcionalna nepismenost velika prepreka za kulturno in družbeno integracijo ljudi.

To se dogaja tako pogosto, da francoski socialni delavci, ki delajo s prejemniki socialne pomoči, poročajo, da 40 odstotkov vprašanih misli, da nimajo težav z branjem. Da imajo težave s pisanjem, pa priznava 22 odstotkov vprašanih. Vsekakor pa velja, da gospodarska in družbena kriza »tiste, ki jo prenašajo,

Jezik funkcionalno nepismenih ne premore več pomenskih struktur.

zapira v krog, iz katerega izstopijo le takrat in le zato, da izpolnijo formularje na svoje ime«.6

V nekaterih državah, npr. v Franciji, rizične skupine prebivalcev ali ljudje, ki so družbeno izločeni, že izražajo potrebo, da bi jih odgovorne službe ali drugi, ki jih ta problematika zanima, usmerjali; da bi jim pokazali resnične možnosti izobraževanja in zaposlovanja, takšne, ki so jim prilagojene. Tako je npr. neodgovorno, če funkcionalno nepismene »odstavimo v izobraževanje«, kjer je treba obvladovati pisanje, kjer se vse dogaja preko pisnih sporočil. Prav tako je neodgovorno, da jih prepustimo izobraževanju, ki je namenjeno zgolj doseganju posamezne ravni znanja v posameznih šolskih disciplinah. Funkcionalno nepismene mora izobraževanje najprej širše

Podoba je, da funkcionalno nepismeni ne vedo povsem, kakšna je njihova nepismenost. Pogosto jo tudi skrivajo pred seboj in okoljem in si jo priznajo šele takrat, ko spoznajo, da nimajo dovolj znanja in moči, da bi pomagali svojim otrokom.7

usposobiti za razumevanje in reševanje življenjskih vprašanj. Ta pa so zvečine povsem osebne narave, kar zahteva natančno predhodno analizo. Zato se mora izobraževanje »cepiti« na takšna, tako individualno analizirana vprašanja.

ROČNE SPRETNOSTI NISO DOVOLJ

V posameznih, predvsem zahodnih evropskih državah, kjer je pogosto in vse bolj govor o vprašanih integracije družbeno izločenih in o vlogi izobraževanja odraslih ter politike pri tem, so prišli do spoznanja, da se je treba resno soočiti z vprašanji funkcionalne pismenosti. Če tega ne storijo ali če tega ne storimo, kajti vprašanja so v Sloveniji podobna kot drugod, potem je integracija družbeno izločenih zgolj prazna beseda. Tedaj pa postanejo nesmiselne tudi koncepcije vzajemnosti, enakih priložnosti in možnosti za vse, o katerih vse pogosteje govorimo tudi v Sloveniji, itd.

Funkcionalna nepismenost je cokla v razvoju in vodi v nekatere, pogosto umetne dejavnosti, ki so pisane na kožo predvidenim možnostim udeležencev. Slednje sicer skušamo s

takšnimi dejavnostmi začasno zaposliti, pri čemer sprejmemo kot nepopravljivo dejstvo, da bodo zmeraj negotovi v jeziku in bodo zmeraj imeli zgolj omejene zmožnosti prilaganja. Ročne spretnosti, ki jih pogosto skušamo razviti pri funkcionalno nepismenih, niso dovolj. Funkcionalno nepismeni namreč s poklicnim usposabljanjem še zmeraj ne zmorejo obvladovati jezika, branja in pisanja. Prepričani smo, da razumevanje in obvladovanje pisane besede bolje omogočata vplivanje na svet, ki nas obdaja. Pomanjkljivo obvladovanje branja ali pisanja kaže na pomanjkljivo obvladovanje jezika. Slednje pa onemogoča dobre in plodne odnose posameznika z družbo. Za funkcionalno nepismenostjo se torej skriva nevarnost družbene izločenosti. Družbena izločenost pa je tisto, proti čemu se zahodne družbe, in v vse večji meri tudi naša, borijo z izobraževanjem odraslih.

Funkcionalna nepismenost onemogoča nastanek družbeno koristne delovne sile.

PETNAJST LET BOJA PROTI FUNKCIONALNI NEPISMENOSTI V FRANCII

Funkcionalna nepismenost je torej značilna posledica zmeraj večjih zahtev družbenega razvoja. Po podatkih INSEE-ja, inštituta, ki v Franciji zbira podatke in preverja javno mnenje, je npr. v Franciji več kot 2,3 milijona odraslih, ki bi jih lahko imenovali funkcionalno nepismene. Drugi statistični podatki prihajajo z ministrstva za obrambo, ki v centrih za izbiranje mladih vojakov da pisni test vsakomur, ki izjavi, da ni prišel do srednje šole. Še drugi statistični podatki merijo število tistih, ki šolanje opustijo, ne da bi si pridobili poklic. Spet drugi testi merijo uspešnost branja in računanja pri mladih. Vse te meritve pa s prstom kažejo na težave, ki so skupne precejšnjemu delu francoskega prebivalstva.

S funkcionalno nepismenostjo so se Francozi najprej soočili z društvenimi dejavnostmi. Njim so sledile sindikalne konfederacije družin, zveze, ki delujejo na podeželju, itn. Načeloma se vsa društva, ki pomagajo pri družbeni prilagoditvi ljudi, ukvarjajo tudi z odpravljanjem funkcionalne nepismenosti. Mnogi se z odpravljanjem tega pojava ukvarjajo poklicno in pri tem pripadajo najrazličnejšim sek-

Za zmanjšanje funkcionalne nepismenosti je potrebna vzajemnost vseh, ki se proti njej bojujejo.

torjem gospodarstva: prosveti in izobraževanju, izobraževanju odraslih, kulturi, socialnemu delu itn. Ni težko ugotoviti, da na tem področju vlada velika vzajemnost, saj z roko

v roki delajo strokovnjaki, zaposleni in upokojeni. Tisti, ki so za takšno delo plačani, se neprestano izpopolnjujejo in sodijo tako v javne službe kot med zasebnike. Spoznanje, ki ga je prineslo Francozom petnajst let boja proti funkcionalni nepismenosti, kaže na to, da morajo tisti, ki so vanjo vključeni, imeti proste roke,

da jih ni mogoče nadzorovati in jim zapovedovati.

Preučevanje posameznih teritorialnih rešitev v Franciji naj bi omogočilo razvoj nekaterih programov in uveljavitev nekaterih ukrepov, ki bi jih bilo moč vsakokrat prilagoditi lokalnim razmeram, različnim situacijam in kontekstom.

PREDNOSTNE NALOGE V OČEH STROKOVNJAKOV IN PRAKTIKOV

Groupe permanent du lutte contre l'illettrisme (GPLI) zagovarja kot prednostni nalogi v takšnem boju delovanje za ljudi in podporo strokovnjakom; obe pa zahtevata tudi okrepitev partnerstva vseh zainteresiranih.

Delovati za ljudi; Vedeti je treba, da mnogi funkcionalno nepismeni skrivajo svoje težave. Neradi sprašujejo in tako zvečine vprašanja zadržijo v sebi. Odkrivanje potreb funkcionalno nepismenih ljudi, ki je na skrbi strokovnjakov s področja socialnega varstva ali zaposlovanja, zahteva sodelovanje med območnimi skupnostmi za zaposlovanje, centri za socialno delo itd. V večini francoskih regij je tako prišlo tudi do velikega napredka pri sodelovanju socialnih delavcev in izobraževalnih centrov. To je predvsem v korist prejemnikov socialne pomoči.

Raziskovalne naloge imajo namen odkriti načine, kako izboljšati sprejem in usmerjanje funkcionalno nepismenih oseb. Prav ta prvi stik s funkcionalno nepismenimi je bistvenega pomena. Svetovanje takšnim osebam pa zah-

Funkcionalno nepismeni se pogosto ne zavedajo svojih potreb.

teva usposobljenost svetovalca, da se poglobi v edinstvenost sleherne osebe, ki ji svetuje, še posebej pa v zgodovino njenih uspehov in neuspehov.

Mladi, ki jih vpokličejo v vojsko, in tisti, ki so najbolj prizadeti, naj bi vsi imeli možnost družbene integracije. Vlada je v ta namen sklenila petletni sporazum med ministrstvom za delo in ministrstvom za obrambo. Vlada je tudi uvedla službo za družbeno integracijo tistih vedenjsko motenih mladih v tiski, ki jih vojska zavrne. Leta 1995 so tako v teh službah sprejeli v svoje okrilje 4200 mladih.

Tudi ministrstvo za pravosodje je uvedlo program za ugotavljanje funkcionalne nepismenosti, ki se zdaj širi v zapore in popravne zavode. Postopki, ki so jih uvedli, imajo namen odkriti težave s pisanjem itd., predvsem pa zagotoviti načine »zdravljenja« ugotovljenega stanja. Sem sodi tudi ugotavljanje disleksičnosti zapornikov in varovancev v kazensko-popravnih zavodih.

GPLI je uvedlo telefonsko linijo »Nepismenost in vzajemnost«. To mrežo vodi Šola staršev in vzgojiteljev in izobraževalcev. Sodelavci te linije prislusnejo kličočim in jih usmerijo v lokalna društva in ustanove. Nanje se obračajo tisti, ki se želijo zaposliti ali se kako drugače integrirati v okolje, bodisi mladi, bodisi odrasli, ki si skušajo pridobiti temeljna znanja, tista, ki jim manjkajo za pridobitev delovnega mesta. Pa še mnogi drugi, ki so v težavah.

Ob tem tečejo bolj specializirane akcije, kot tiste, ki jih vodijo ortofonisti, ki skušajo ljudem odgovoriti na vprašanja, ki zadevajo njihovo področje.

Informiranje ljudi so prevzeli tudi drugi partnerji, npr. ministrstvo za šolstvo, Fondacija za družbeno koristne akcije itn. Pripravili so akcijo »Šola v srcu življenja«: gre za osveščanje, informiranje družin o tem, kako deluje izobraževalni sistem, in sicer s pomočjo videokaset in z drugimi pripomočki, ki pomagajo tistim družinam, ki jezik slabo obvladajo. Kasete so razdelili 15 000 družinam.

Razširiti temeljno izobraževanje, širiti pravičico do poklicnega izobraževanja; Mladim in odraslim Francozom nudijo izobraževanje in usposabljanje po njihovi želji. Tako jim po-

magajo pri urejanju formalnosti, spremljajo šolanja otrok, pri prilagajanju številnim spremembam v poklicnem življenju, pri iskanju zaposlitve ali preprosto pri izstopu iz samote, ki boli in ponižuje. Takšno usposabljanje je namenjeno tistim, ki imajo velike težave z vključevanjem v družbeno okolje. Tem prizadevanjem se pridružijo še številna društva ali skupine spontano organiziranih državljanov. Tako je npr. nastala skupina žensk – povezovalk. To so priseljene, izobražene ženske, ki so same spočetka spoznale težave vključevanja v novo socialno okolje. V svojem naselju so tako navezale stik z malo izobraženimi priseljenimi ženskami, ki se ustanov bojijo. Spremljajo jih v šolo njihovih otrok, k zdravniku, v kulturne centre ali drugam. Pomagajo jim pri premagovanju čeri nespornostev, tako jezikovnega kot socialnega. So prave tolmačice socio-kulturnih konceptov in pojmov. Lokalna oblast je zaznala pomen njihovega delovanja in jim omogočila izobraževanje.

Najpomembnejše spremembe za manj izobražene ljudi nastanejo v skupinah, ali v osebnih zvezah, ki se vzpostavijo ob sodelovanju mnogih prostovoljcev, ki delujejo kot dodatni mentorji.

Pogosto se zgodi, da se v učnih skupinah malo izobraženih znajdejo zelo različni ljudje, kar med njimi ustvari pravo vzajemnostno mrežo. V takšna izobraževanja se letno vključijo 15 000 oseb. Zaporniki in mladi pod pravosodnim varstvom so prav tako vključeni v te izobraževalne akcije.

Funkcionalno nepismene osebe se vključijo v okolje na sebi lasten način, pri čemer odkrivajo umetnost ali znanost, se vključujejo v delavnice pisanja, v športna društva itd. Tu so veliko vlogo odigrale tudi mreže znanja, prostovoljne organizacije, ki segajo tudi na podeželje. Mreže znanja sredi vasi odpirajo skupnostne prostore z računalniki, internetom ter usposobljenimi mentorji. Do teh prostorov in izobraževanja imajo dostop vsi, tudi stari, tudi hendikepirani, tudi gospodinje in funkcionalno nepismene osebe.

Ministrstvo za kulturo je podprlo mrežo javnega branja in nastopov umetnikov z raznih področij. Pomembno je tudi delovanje organizacij Mladi in šport, ki so po vsej Franciji.

Evalvacije opravljenega dela so pokazale, da prav vse, kar nastane okrog posamezne izobraževalne organizacije, vezi, ki jih ta uspe stikati z drugimi strukturami v okolju, sosedstvom itd., pomaga pri preobrazbi funkcionalno nepismenih.

Izobraževanje in usposabljanje potekata v različnih organizacijah: predvsem v družtvih.

Vendarle pa tudi ministrstvo za šolstvo odigra pomembno vlogo preko grupacij javnih ustanov. Te grupacije ponujajo različne delavnice, učenje branja in pisanja ter možnosti resocializacije. Pri tem uporabljajo učbenike za odrasle, ki so jih izdale velike francoske založbe, npr. Nathan, Hachette, Magnard: izdajo takšnih učbenikov za funkcionalno nepismene je podprlo GPLI. Gre za računalniško in avdiovizualno podporo in delovne zvezke.

Finančna sredstva prihajajo iz različnih virov, vsekakor pa je del sredstev v ta namen tudi pri občinah, območnih skupnostih za zaposlovanje. Prihajajo iz sredstev, namenjenih za preusposabljanje, so del tistega denarja, ki je na razpolago za razvoj lokalnih iniciativ, črpajo se iz denarja namenjenega izvajanju »mestne politike«; ta se nanaša zgolj na medsebojno življenje ljudi. Tem prizadevanjem se pridružijo tudi hranilnice, pa tudi razni klubi za pomoč ljudem. Mobilizirati različne partnerje je eden glavnih ciljev GPLI.

Doseči rezultate v zaposlovanju; Cilj delovanja za funkcionalno nepismene je tudi odzvati se na potrebe družbene in poklicne reintegracije teh oseb. Dati čim več možnosti tem osebam, takrat ko iščejo delo. Sodelovanje z ANPE, nacionalno agencijo za zaposlovanje na področju funkcionalno nepismenih oseb, in spremljanje njihovega iskanja dela je prineslo rezultate. Polovica v program vključenih oseb je v treh mesecih po zaključku usposabljanja našla delo.

Boj proti funkcionalni nepismenosti je usmerjen tudi v podjetja. V Franciji so organizirali številna regionalna srečanja, ki delodajalce opozarjajo na potrebo po izobraževanju najmanj kvalificiranih delavcev. Obravnavati funkcionalno nepismenost v podjetjih je namreč manj drago, kot če jo zanemarimo. GPLI je v ta namen sklenilo po-

Mreže znanja so dostopne vsem.

V boj proti funkcionalni nepismenosti so se podali tudi delodajalci.

godbo s posameznimi sektorji, npr. živilsko industrijo.

Poskrbeti za usposobljenost kadrov; Delo s funkcionalno nepismenimi zahteva izobraženost kadrov, kajti ti delajo z ljudmi, ki so v življenju doživeli vrsto neuspehov. Njihove učne težave imajo najrazličnejše vzroke. Posebni moduli so vključeni tudi v univerzitetni študij andragogike in v druge študije, ki usposablajo izobraževalce odraslih.

GPLI sodeluje z Nacionalnim fondom za otroške dodatke in hranilnicami in tako podpira usposabljanje prostovoljcev v različnih regijah.

Nasloniti se na raziskave; V povezavi z univerzami, ki so vpletene v izobraževanje izobraževalcev funkcionalno nepismenih oseb, se je razvil pluridisciplinarni raziskovalni program. Te raziskave imajo namen pokazati, s kakšnim potencialom Francija razpolaga na področju boja proti funkcionalni nepismenosti. Gre za boljše usklajevanje naporov in prizadevanja, pa tudi večjo povezanost med raziskovanjem in delom v praksi.

Podpreti dodatne publikacije; Te publikacije prinašajo informacije, kažejo na primere dobre prakse, predlagajo metode, navajajo teorije in dajejo nasvete glede možnosti financiranja boja proti funkcionalni nepismenosti. Večino teh publikacij pripravi La Documentation française.

SKLEPNA BESEDA

Funkcionalna pismenost je težko opredeljiva. Tako se moramo zadovoljiti zgolj s tem, da opišemo značilne primere te osebne in družbene disfunkcije, ki se spreminja s kulturnim okoljem in trenutkom družbenega razvoja.

Izobraževanje in organizacija na tem področju sta povsem odvisna od ljudi, ki jih izobražujemo, in od tistih, ki so voljni takšno izobraževanje omogočiti. Tudi slednje je treba neprestano izobraževati, bodisi da gre za zaposlene strokovnjake, bodisi za prostovoljce. Vendarle pa to še ne pomeni, da jim lahko kar koli predpisujemo, jih kakor koli omejujemo ali nadzorujemo. Lahko jih zgolj spoštujemo. Podobno kot v Franciji, bi bila tudi v Sloveniji potrebna takšna politična volja na državni in lokalni ravni, da bi se dorekli mehanizmi izvajanja politike preprečevanja in zdravljenja tega velikega družbenega zla.

LITERATURA

Dumazedier, J.: *Vers une civilisation du loisir*, Paris, Edition du Seuil, 1962.

Findeisen, D.: »Med humanističnim in poklicnim izobraževanjem«, *Andragoška spoznanja*, št. 1, 1996, str. 49–51.

Gowen, S. G.: *The Politics of Workplace Literacy: A Case Study*, New York, Teachers College Press, 1992.

La lutte contre l'illettrisme en region. Etat des lieux en 1996, Ministère du travail et des affaires sociales. Groupe permanent du lutte contre l'illettrisme. Document coordonné par Marion Moreau.

Literacy, Economy and Society. Results of the First International Adult Literacy Survey. Organisation for Economic Cooperation and Development, Statistics Canada, 1995.

Mangot, T.: »Citoyennete et action socioculturelle: quels liens?«, *Journal de l' ALPHA*, št. 93. marec–april 1996.

Stoleru, L.: *Vaincre la pauvreté dans les pays riches*, Paris, Flammarion, 1997.

¹ Stoleru, L.: *Vaincre la pauvreté dans les pays riches*, Paris, Flammarion, 1997.

² Pri nas tako govorimo o izobraževanju za življenjsko uspešnost, drugod o temeljnem izobraževanju, itn.

³ Takšno splošno usposobljenost včasih imenujejo tudi kulturno kvalificiranost ali usposobljenost s kulturo. S tem v zvezi pa omenjajo tudi kulturno kompetentnost ali usposobljenost za kulturo. Ti dve usposobljenosti najbolj omogočata, da nabrana poklicna znanja ne zastarajo, da jih je nekdo sposoben integrirati v tista nova, ki jih potrebuje za soočanje s spremembami.

⁴ Findeisen, D.: »Andragogic Summer School. Towards Improving Literacy and Local Development« v: *Alpha 97, Culture Concepts Publishers & UNESCO Institute for Education*, 1997, strani 85–103.

⁵ V potrdilo tega navajamo primer skupine natarjev in skupine prevodnikov, ki so le s težavo pristali na vključitev v jezikovno izobraževanje in še to po predhodnem, večkratnem zagotovitlu, da jim ne bo treba pisati, če tega ne želijo. Mesece je trajalo, da smo jih nezavedno pripeljali do pisanja, tako zelo so se ga bali.

⁶ Monserat, R.: »Un sang d'encre,« v: *Dossier, Ecriture et société, Le Monde de l'éducation, de la culture et de la société*, marec 1997, stran 36.

⁷ Vodeni razgovori so pokazali življenjske situacije, v katerih funkcionalno nepismeni »odpovedo«, doživijo svojo neusposobljenost in velik strah. Najpogosteje se to dogaja, ko izstopijo iz svojega ozkega vsakodnevnega okolja, npr. na potovanjih, ali ko so prisiljeni vstopiti v kakšno ustanovo ipd.